

**Informacija o perspektivama za Bosnu i Hercegovinu
2023 - 2026. godine**

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Ekonomski rast.....	4
2. Tržište rada.....	7
3. Cijene.....	8
4. Bankarski sektor.....	10
5. Platni bilans.....	12
6. Vanjskotrgovinska razmjena.....	13
7. Strana direktna ulaganja.....	15
Skrćenice.....	17

Uvod

Perspektive za period 2023 – 2026. godine, dokument koji daje preliminarni pregled predviđanja najznačajnijih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH je pripremila na osnovu analiza kretanja ekonomskih trendova Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir međunarodne faktore koji utiču na ekonomski razvoj naše zemlje.

Ovo je analitički dokument koji je napravljen za potrebe rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i zasnovan je na zvaničnim podacima statističkih sistema i agencija u Bosni i Hercegovini.

Ekonomski rast u Bosni i Hercegovini u 2022. godini

Trenutno raspoloživi statistički podaci BHAS-a (statistika nacionalnih računa) za 2022. godinu ukazuju na to da je trend rasta ekonomske aktivnosti iz prethodne godine nastavljen. Tako je Bosna i Hercegovina, unatoč izazovima kao što su kriza u Ukrajini, pojačani inflatorni pritisci i slabljenje globalnog ekonomskog rasta uspjela ostvariti relativno dobar ekonomski rast. Naime, prema podacima BHAS-a (statistika nacionalnih računa, kvartalne serije) za 2022. godinu ekonomski rast u Bosni i Hercegovini iznosio je oko 4%¹ u odnosu na isti period prethodne godine, dok je procjena DEP-a iznosila 3,7%.² Međutim, ono što vrijedi istaći jeste da je u drugoj polovini 2022. godine trend rasta značajno usporen u odnosu na početak godine što potvrđuju registrirane stope ekonomskog rasta po kvartalima K1 5,0%, K2 5,8% i K3 2,6% i K4 1,7%. Uvidom u strukturu ostvarenog rasta može se zaključiti da je domaća tražnja tražnja kroz povećanje potrošnje i bruto investicija predstavljala glavni oslonac rasta BDP-a, dok je vanjskotrgovinski bilans imao negativan doprinos ekonomskom rastu. Ako se ima u vidu da eksterno okruženju predstavlja veoma važnu strukturnu odrednicu ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini može se zaključiti da je visok nivo privredne aktivnosti u zemljama EU (realni rast od oko 3,5%³) značajno doprinio povećanju BDP-a u Bosni i Hercegovini u 2022. godini.⁴

Projekcije ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini za period 2023 - 2026. godina

Kretanje eksternih dinamika (svjetske cijene, inflacija i ekonomski rast u EU) uz institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturnih reformi odredit će kretanje ekonomskog rasta u periodu 2023.-2026. godina. U skladu s tim, DG ECFIN je u februarskom izdanju projekcija ekonomskih kretanja u EU *European Economic Forecast Winter 2023 (Institutional Paper 194)* značajno revidirao projekcije ekonomskog rasta za zemlje EU koje iznose 0,8% u 2023. i 1,6% u 2024. godini. Imajući u vidu navedene kako eksterne tako i interne okolnosti, prema projekcijama **DEP-a u periodu 2023.-2026.** godina u Bosni i Hercegovini se može očekivati ekonomski rast sa prosječnom stopom ekonomskog rasta od oko 3% na godišnjem nivou (2023: 2%, 2024: 2,7%, 2025: 3,0% i 2026. godina 3,3%). Ako se pažljivije posmatra struktura projiciranog ekonomskog rasta u za period 2023.-2026. godina vidljivo je da bi domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje i u manjoj mjeri investicija trebala predstavljala glavno uporište istog. S druge strane, očekuju se nešto sporije stope rasta izvoza i uvoza, tako da je očekivani doprinos vanjskog sektora odnosno neto izvoza uglavnom neutralan uz tendenciju blagog poboljšanja.

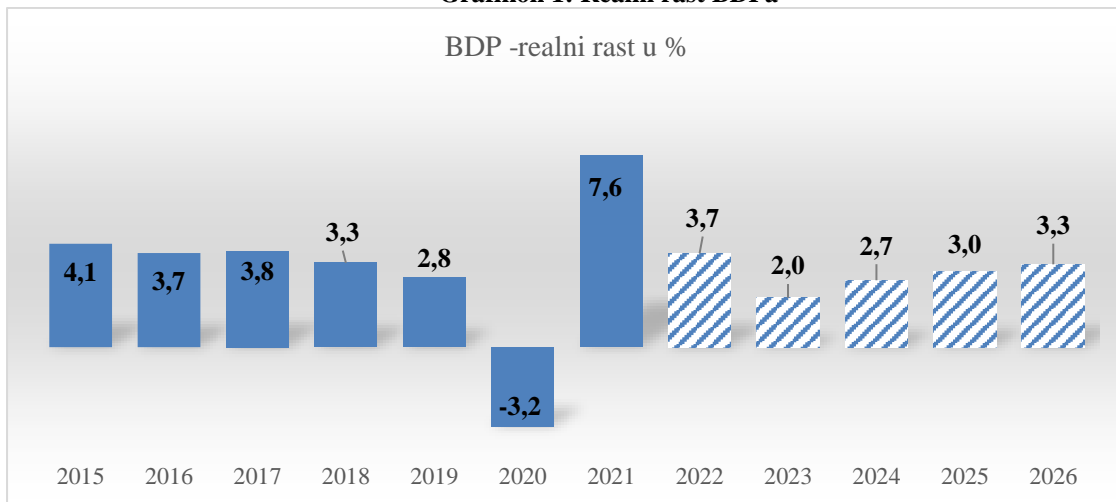
¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodni pristup tromjesečni podaci za K4 2022. godine“, 26.03.2023. godine.

² Projekcija DEP-a, mart 2023. godina

³ Eurostat, Euroindicators, „Preliminary flash estimate for the fourth quarter of 2022“, 15/2023 - 31 January 23

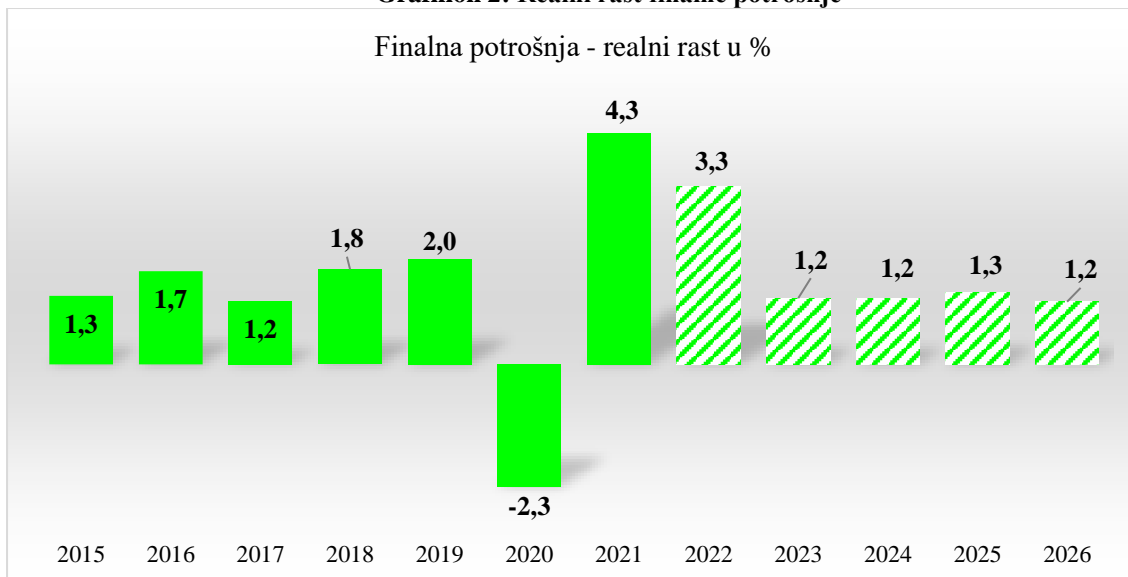
⁴ EU Candidate Countries & Potential Candidates Quarterly, (CCEQ), 3rd Quarter 2022.

Grafikon 1: Realni rast BDPa

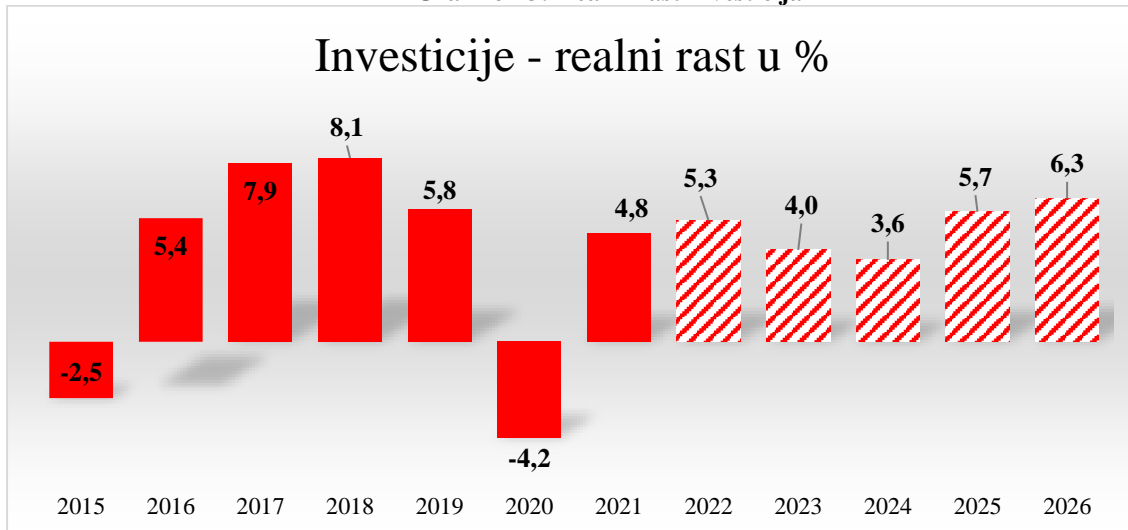
Izvori: BHAS za 2015-2021; projekcije DEP-a za 2022-26. godinu

Grafikon 2: Realni rast finalne potrošnje

Izvori: BHAS za 2015-2021; projekcije DEP-a za 2022-26. godinu

Grafikon 3: Realni rast investicija

Izvori: BHAS za 2015-2021; projekcije za 2022-26. godinu

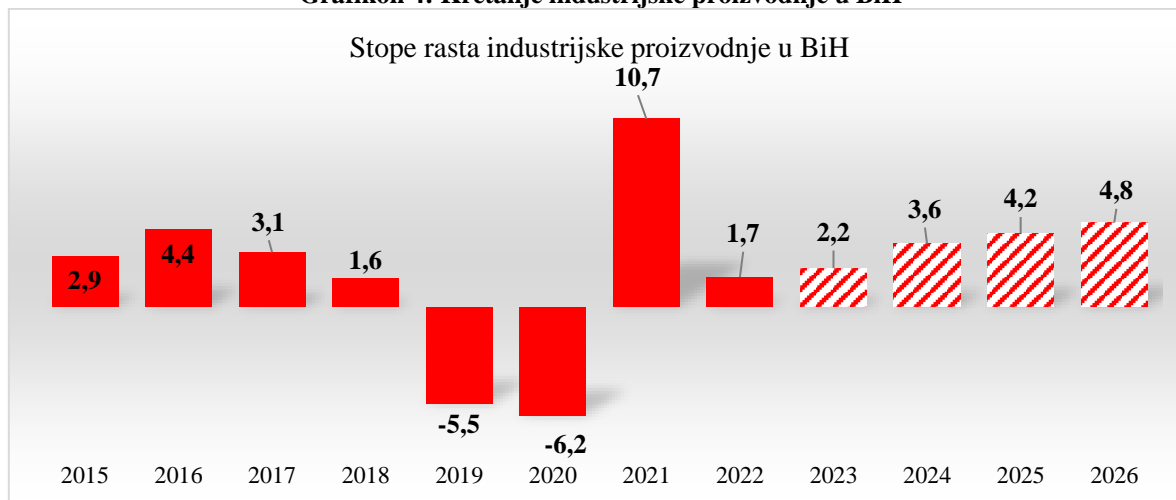
Industrijska proizvodnja u Bosni i Hercegovini

Prema podacima BHAS-a 2021. godini usljed poboljšanja epidemioloških i ekonomskih prilika u eksternom okruženju Bosna i Hercegovina je ostvarila rast fizičkog obima industrijske proizvodnje od 10,7% u odnosu na prethodnu godinu. Vrijedi istaći da je ovaj rast fizičkog obima industrijske proizvodnje dobrim dijelom i posljedica baznog efekta iz prethodne godine obzirom da je tokom pandemijske (2020.) godine u Bosni i Hercegovini registriran pad industrijske proizvodnje od 6,2%. S druge strane, trenutno raspoloživi preliminarni podaci BHAS-a za period januar-avgust 2022. godine ukazuju na nastavka trenda rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini obzirom da je u odnosu na isti period prethodne godine ostvaren rast od 3,5%.

Projekcije industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za period 2023 - 2026. godini

Trenutno raspoloživi statistički podaci (međunarodni i domaći) za 2022. godinu ukazuju na to da je trend rasta privredne aktivnosti nastavljen, ali nešto nižim intenzitetom u odnosu na prethodnu godinu. Naime, prema podacima Eurostata za 2022. godinu u zemljama EU zabilježen je ekonomski rast od oko 3,5% u odnosu na isti period, dok je rast fizičkog obima industrijske proizvodnje iznosio oko 2%.¹ Čini se da je sličan trend kretanja privredne aktivnosti primjetan i u Bosni i Hercegovini. Naime, prema trenutno raspoloživim preliminarnim podacima BHAS-a za 2022. godinu u Bosni i Hercegovini je registriran rast fizičkog obima industrijske proizvodnje od 1,7% u odnosu na isti period prethodne godine. Sličan trend nastavljen je i u 2023. godini, obzirom da registrirane stope rasta ukazuju na dodatno usporavanje kako fizičkog obima industrijske proizvodnje, tako i ukupne ekonomske aktivnosti u Bosni Hercegovini.

Grafikon 4: Kretanje industrijske proizvodnje u BiH

Izvor: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine i projekcije DEP-a mart 2023. godine

U periodu 2023-2026. godina, kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu očekuje se postepena stabilizacija ekonomskih prilika što će se odraziti i na kretanje obima proizvodnje, zaposlenosti i izvoza. Tokom posmatranog perioda kretanja u okviru industrijske proizvodnje će pored ekonomskih kretanja u vanjskom okruženju dosta zavisiti i od internih dinamika u Bosni i Hercegovini. Naime, tokom ovog perioda očekuje se poboljšanje implementacije reformskih mjera na unaprijeđenju poslovnog ambijenta koje provode nadležne institucije u Bosni i Hercegovini. Poboljšanje poslovnog ambijenta je preduslov za povećanje investicionih ulaganja (domaćih i inostranih), veću iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i jačanje konkurentske pozicije bh. proizvođača kako na domaćem

tako i na inostranim tržištima. Samo pod uslovom materijalizacije kako eksternih tako i internih pretpostavki, projekcija DEP-a da bi Bosna i Hercegovina mogla ostvarivati prosječne godišnje stope rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje od 2,2% do 4,8%.

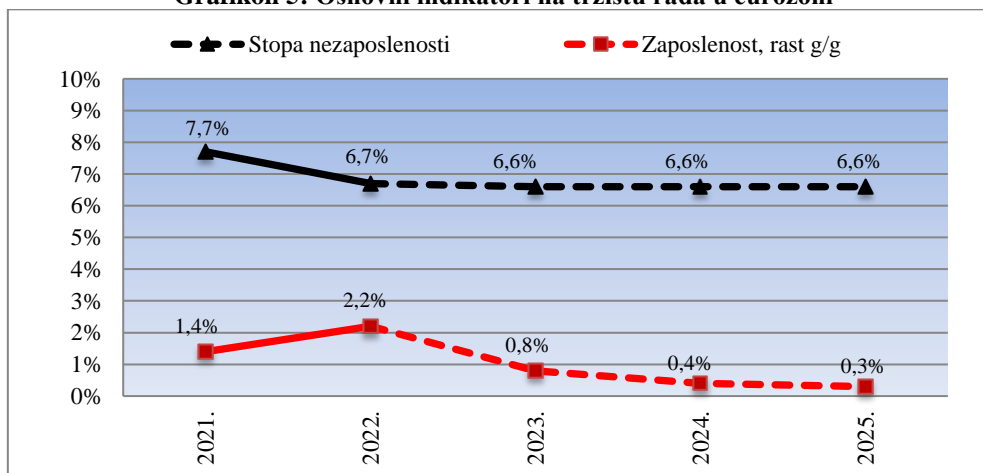
Tržište rada u 2023. godini

Prema prvim podacima u januaru 2023. godine broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini je uvećan za 2,4% i iznosi 850,9⁵ hiljada. Istovremeno prosječna neto plata je uvećana za 15,9% i iznosi 1.209 KM. Projekcije na tržištu rada do kraja 2023. godine uglavnom su bazirane na očekivanom ekonomskom rastu u posmatranom periodu, odnosno ambijentu poslovanja koji determiniše nivo ekonomske aktivnosti. Pored toga, uzeta su u obzir predviđanja i projekcije određenih međunarodnih institucija koja bi mogla indirektno uticati na poslovno okruženje a time i na razvoj dešavanja na tržištu rada. ECB u svojim posljednjim projekcijama u martu 2023. godine predviđa da bi stopa nezaposlenosti u eurozoni mogla ostati skoro nepromjenjena i iznositi 6,6%⁶ g/g, uz rast broja zaposlenih lica od 0,8% g/g i znatno sporiji ekonomski rast. Prema projekcijama DEP-a u Bosni i Hercegovini u 2023. godini se također očekuje nešto sporiji ekonomski rast od 2% u poređenju sa prethodnom godinom. Očekuje se da bi se broj zaposlenih lica mogao nastaviti uvećavati ali po nešto sporijoj stopi rasta u odnosu na prethodnu godinu (1,6% g/g) uz postepeno smanjenje stope nezaposlenosti. Pored toga, rast prosječne neto plate bi mogao iznositi oko 11% g/g.⁷ Ipak, projekcije na tržištu rada zavise od rizika koji bi mogli značajno uticati na pretpostavljeni rast plata kao i broj zaposlenih lica.⁸

Tržište rada – projekcije 2023 - 2026. godine

Izrada srednjoročnog scenarija za period 2024-2026. godine u oblasti tržišta rada bazirana je na očekivanom ekonomskom rastu u posmatranom periodu, odnosno obimu potražnje, trgovine i investicija. ECB u svojim projekcijama⁹ predviđa u 2024-2025. godini nešto brži ekonomski rast (u odnosu na 2023. godinu) uz nepromjenjenu stopu nezaposlenosti u eurozoni od 6,6%. Istovremeno u posmatranom periodu se očekuje stopa rasta broja zaposlenih lica (0,3%-0,4%).

Grafikon 5: Osnovni indikatori na tržištu rada u eurozoni

Izvor: ECB projekcije, mart 2023

⁵ Privremeni podatak. Izvor: BHAS.

⁶ U 2022. godini je iznosila 6,7%.

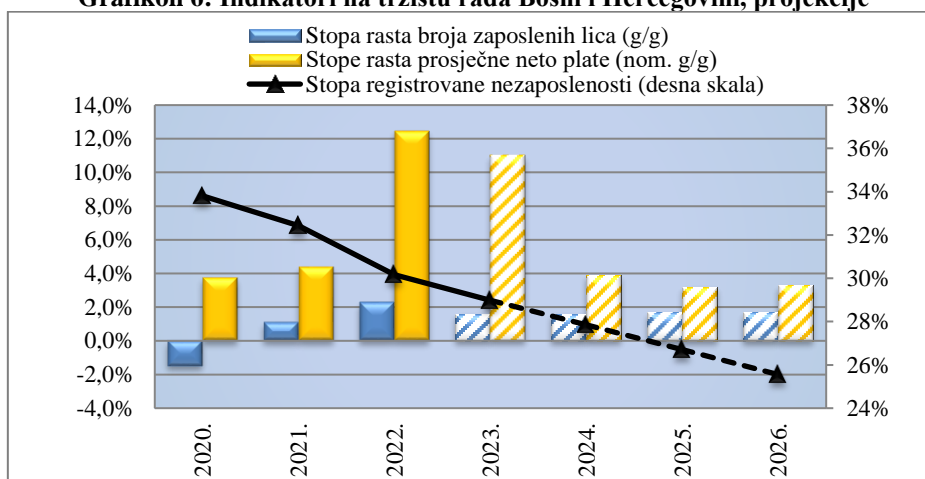
⁷ Stopa rasta prosječne neto plate mogla bi biti rezultat ne samo rasta plata u oba entiteta tokom 2022. godine nego i rasta plata u 2023. godini (što bi se dodatno odrazilo na rast prosječne neto plate).

⁸ Od navedenih rizika će zavisti intenzitet stope rasta broja zaposlenih lica i neto plata u osnovnom scenariju.

⁹ Projekcije iz marta 2023. godine.

Prema projekcijama DEP-a, u periodu 2024-2026. godine, u Bosni i Hercegovini se također očekuje brži ekonomski rast u poređenju sa prethodnom godinom. Uz bolje poslovne prilike stvorili bi se uslovi za nastavak postepenog rasta broja zaposlenih lica. Pretpostavljeni ekonomski rast bi se trebao odraziti na rast broja zaposlenih lica u mnogom djelatnostima. Kao i prethodnih godina, očekuje se da bi doprinos rastu broja zaposlenih mogao biti skromniji u javnom¹⁰ sektoru u odnosu na ostala područja djelatnosti. Najveći broj zaposlenih lica bi mogao ostati i dalje u oblasti trgovine i prerađivačke industrije koje ujedno zapošljavaju najviše lica (oko 39%). Generalno, uz povoljniju poslovnu klimu, kako u Bosni i Hercegovini tako i u okruženju i zemljama EU, u periodu 2024-2026. godine očekuje se povećanje broja zaposlenih lica oko 1,7% g/g, uz uvećanje neto plata od 3,2%-3,9% g/g.

Grafikon 6: Indikatori na tržištu rada Bosni i Hercegovini, projekcije

Izvor: BHAS, DEP projekcije za period 2023-2026. godine

Rizici - Projekcije na tržištu rada određene su značajno dešavanjima u okruženju odnosno poslovnim ambijentom kako u Bosni i Hercegovini tako i u svijetu. Uz sporiji ekonomski rast, manji obim investicija, trgovine i uopšte lošije uslove poslovanja, rast broja zaposlenih lica i zarada bi mogao biti niži od pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Pored toga, kontinuirano smanjenje radne snage (kroz migracije stanovništva) i stepen implementacije planiranih strukturalnih reformi u Bosni i Hercegovini mogao bi uticati na posmatrane indikatore tržišta rada kao i na nivo kupovne moći i životnog standarda. Sve navedene promjene ujedno predstavljaju osnovne rizike za projekcije koji bi usporili i odgodili jačanje tržišta rada u Bosni i Hercegovini.

Cijene u 2023. godini

Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u Bosni i Hercegovini u januaru 2023. godine je iznosila 14,1% g/g. Kao i prethodne godine najznačajniji rast cijena bio je u odjeljcima hrane i bezalkoholnih pića, prevoza i stanovanja koji ujedno imaju najveći doprinos rastu ukupne inflacije (65%). Zbog toga kretanje cijena energenata i hrane značajno determiniše ukupnu inflaciju. Do kraja 2023. godine očekuje se postepena stabilizacija cijena. *Prema projekcijama ECB (mart 2023)* inflacija u eurozoni bi mogla značajno usporiti i iznositi 5,3% g/g (u prethodnoj godini je iznosila 8,4%). Pretpostavka o nižim cijenama nafte i plina u 2023. godini bi determinisala tok inflacije. Cijena sirove nafte u 2023. godini mogla bi biti niža za 20,3% g/g i iznosila bi 82,6 \$/barelu, a cijena gasa bi bila niža za 52,8% g/g. Očekuje se da će

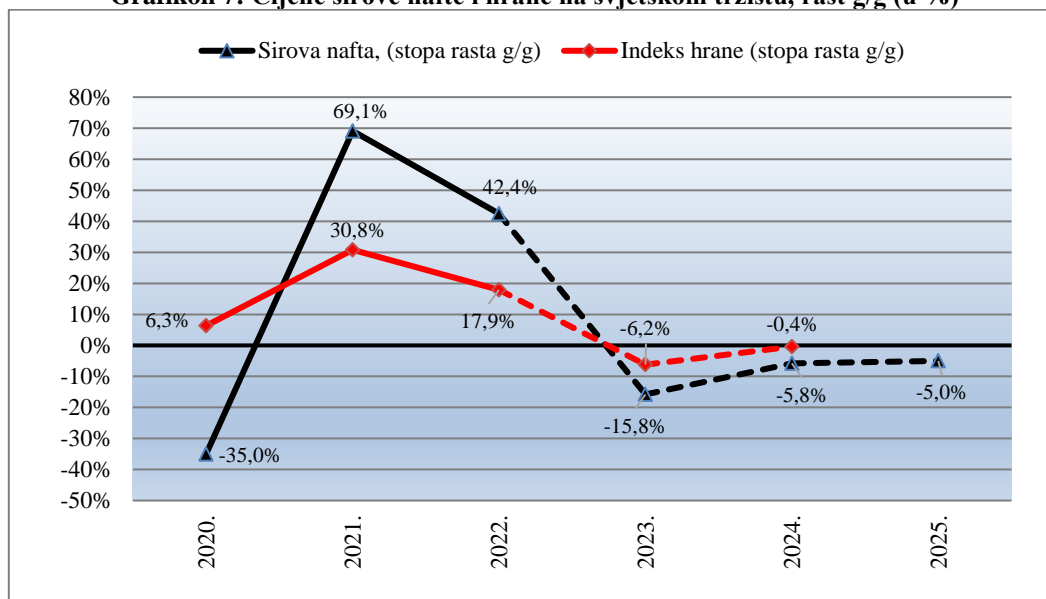
¹⁰ U analizi se misli na djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

se cijene hrane takođe početi smanjivati zbog smanjenja troškovnih pritisaka koji se odnose na energente kao i cijene đubriva. Slična predviđanje ima i EK u svojim zimskim projekcijama (februar 2023) prema kojim bi inflacija u EU mogla iznositi 6,4% u 2023. godini (u eurozoni 5,6%), a cijena sirove nafte bi mogla biti niža za 15,8% g/g. Ako se pored navedenih eksternih cjenovnih determinanti uzmu u obzir stabilne cijene komunalija u Bosni i Hercegovini u 2023. godini se može očekivati sporija inflacija u odnosu na prethodnu godinu oko 6,1% g/g.

Cijene – projekcije 2024-2026. godine

Izrada projekcija inflacije u Bosni i Hercegovini u periodu 2024-2026. godine kao i prethodnih godina zasniva se na kretanju cijena energenata i hrane na svjetskom tržištu i projekcija inflacije u EU kao bitnih eksternih faktora. ECB predviđa da bi se inflacija u eurozoni mogla nastaviti kretati silaznom putanjom i iznositi 2,9% u 2024. godini uz smanjenje cijena sirove nafte za 5,8% g/g dostignuvši 77,8 \$/barelu. U 2025. godini takođe se predviđa pad cijena sirove nafte od 5% g/g, a inflacija u eurozoni bi mogla biti niža i iznositi 2,1% g/g. Prema predviđanju ECB cijene prirodnog gasa tokom 2024-2025. godine ne bi se trebale značajno mijenjati, kao što je to bio slučaj u 2022. godini.¹¹ Slična predviđanja inflacije dala je Evropska komisija u svojim zimskim projekcijama.¹²

Grafikon 7: Cijene sirove nafte i hrane na svjetskom tržištu, rast g/g (u %)

Izvor: Svjetska banka (za hranu), EK i ECB (za naftu)

Kada je u pitanju kretanje indeksa hrane na svjetskom tržištu, posljednje raspoložive projekcije¹³ Svjetske banke ukazuju da bi indeks cijena hrane mogao biti manji oko 0,4% g/g u 2024. godini. Uzimajući u obzir veliki uticaj svjetskih cijena na domaću inflaciju može se pretpostaviti da će u periodu 2024-2026. godine doći do postepene stabilizacije cijena u Bosni i Hercegovini.

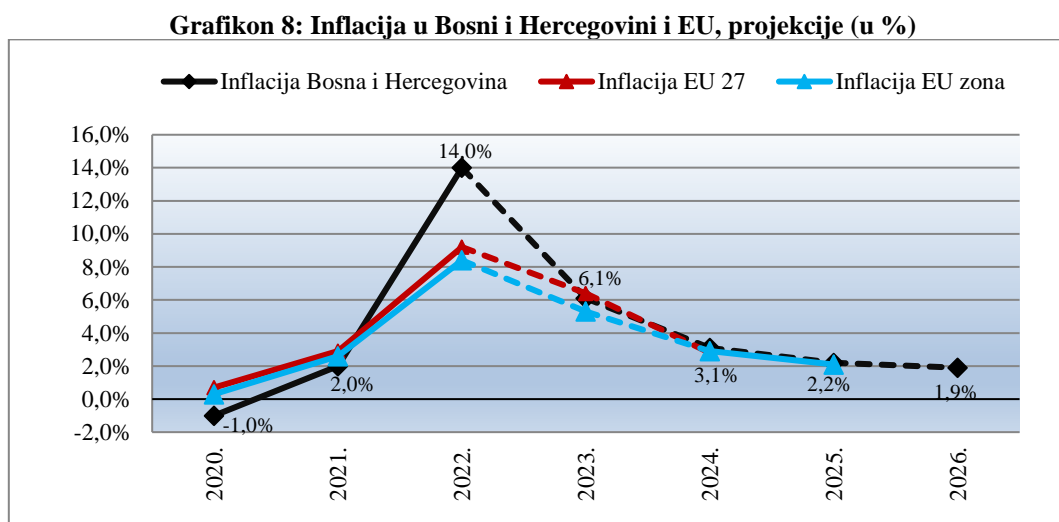
Pored pomenutih eksternih faktora, stabilne cijene komunalija (kao domaće komponente inflacije) imale bi pozitivan uticaj na razvoj inflacije u posmatranom periodu. Na osnovu

¹¹ U 2024. godini cijena prirodnog gasa bi bila veća za 5,2%, dok bi u 2025. godini mogla biti niža za 16,4% g/g.

¹² U 2024. godini cijena inflacija u eurozoni bi iznosila 2,5% odnosno u EU 2,8% g/g.

¹³ Prema projekcijama Svjetske banke (oktobar 2022).

navedenog inflacija u Bosni i Hercegovini bi u 2024. godini mogla iznositi 3,1%, odnosno 2,2% 2025. godini i 1,9% u 2026. godini.

Izvor: za EU, EK projekcije, zima 2023; ECB eurozona, mart 2023; BHAS podaci i DEP projekcije za period 2023-2026. godine

Rizici - Kao i prethodnih godina osnovni rizici za projekcije inflacije podijeljeni su na eksterne i domaće faktore. Pri tome cijene energenata kao i hrane na svjetskom tržištu imaju značajnu ulogu na kretanje inflacije. Više cijene energenata uvećale bi ulazne troškove odnosno došlo bi do prebacivanja troškova sa proizvođača na potrošače. Pri tome bi i rast cijena prehrambenih proizvoda mogao biti prisutan. Na taj način ukupna inflacija bi mogla biti nešto veća u odnosu na osnovni scenario. Suprotno, među domaćim faktorima koji bi mogli da utiču na nivo inflacije su rizici poput rasta cijena komunalija koje nisu uzete u obzir a mogu dovesti do rasta inflacije.

Bankarski sektor u Bosni i Hercegovini za period 2023 - 2026. godina

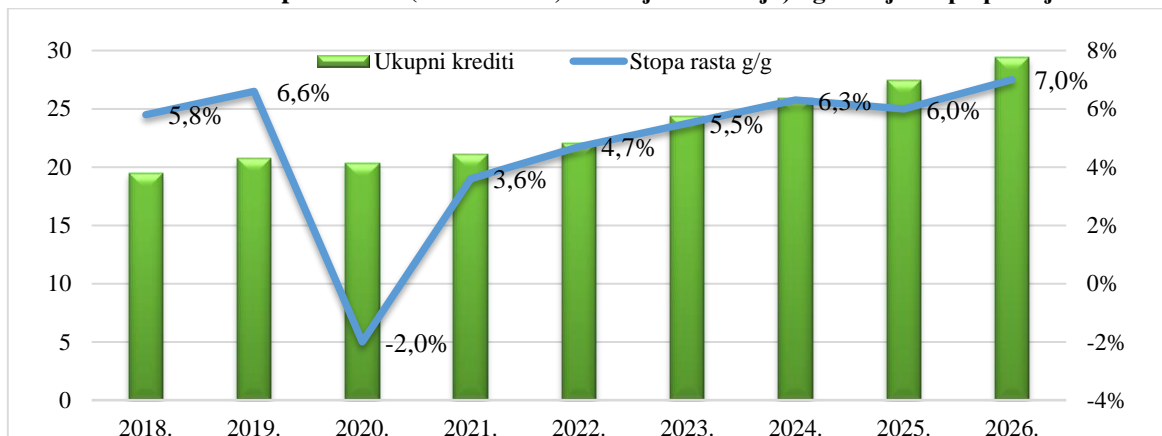
Sa oporavkom ekonomske aktivnosti i kreditni je rast tijekom 2022.godine zabilježio brže stope rasta u usporedbi sa 2021.godinom.

Ukupni krediti

Stopa kreditnog rasta na kraju 2022.godine iznosila je 4,7% g/g vođena rastom kredita stanovništva (doprinos od 2,6 p.p.) pri čemu i doprinos kredita privatnih poduzeća bilježi nešto brži rast nego što je to bilo u prethodnoj godini (1,8 p.p.). U 2023. godini unatoč smanjenju inflatornih pritisaka, zbog prisutne restriktivne monetarne politike u Europskoj Uniji, rasta kamatnih stopa i očekivanja tržišta o pooštavanju kreditnih uvjeta imat će utjecaja na realno gospodarstvo što bi moglo opteretiti tvrtke i stanovništvo te će rast kreditne aktivnosti u 2023.godini imati umjerenu stopu rasta.

Jačanje inozemne potražnje uz smanjivanje napetosti na financijskom tržištu dovest će do daljnjeg rasta proizvodnje i snažnije potražnje za domaćim proizvodima što će imati pozitivan učinak na vanjskotrgovinsku razmjenu BiH.

U razdoblju između 2024.-2026. pretpostavlja se brži rast kreditne aktivnosti sa prosječnom stopom rasta između 6,3% – 7% g/g pri čemu će doprinos kredita nefinancijskih privatnih poduzeća imati znatno veći doprinos u usporedbi sa 2022. i 2023.godinom.

Grafikon 9: Ukupni krediti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) i godišnja stopa promjene

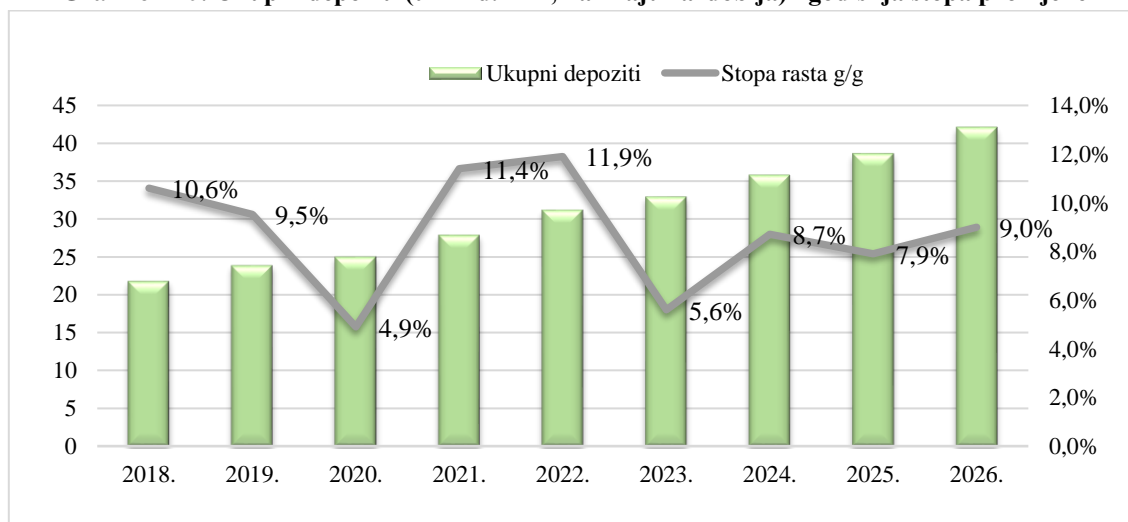
Izvor: DEP procjena

Ukupni depoziti

Ukupan rast depozita iznosio je na kraju 2022.godine 5% g/g vođen i dalje dvoznamenkastim stopama rasta privatnih poduzeća, ali i depozita opće vlade dok su depoziti stanovništva u ovoj godini zabilježili negativnu stopu rasta zbog inflatornih pritisaka i negativnog realnog rasta plaća. Sa stabilizacijom cijena energenata i hrane, depoziti stanovništva do kraja 2023.godine vratit će se na pozitivne stope rasta pri čemu će stopa rasta ukupnih depozita i dalje biti generirana najvećim dijelom od strane depozita nefinancijskih privatnih poduzeća.

Stopa rasta ukupnih depozita na kraju 2023.godine iznosit će oko 5,6% g/g dok će u razdoblju **od 2024.-2026.godine** stope rasta biti više, između 8,5% i 9%.

Potencijalni rizici vezani su za nove financijske šokove, promjene u kretanju gospodarstva trgovinskih partnera, a koje bi utjecale na pad vanjskotrgovinske razmjene BiH, industrijske proizvodnje, investicija i krajnje potrošnje. Spomenuta negativna kretanja odrazila bi se na bankovni sustav u vidu pada potražnje za novim kreditima, povećanja kamatnih stopa na kredite i nastavak smanjenja depozita stanovništva. Kretanje rasta kredita bit će uvjetovano kretanjem depozita kao i kvalitetom kreditnog portfolija koji značajno može ograničiti kreditnu aktivnost banaka.

Grafikon 10: Ukupni depoziti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) i godišnja stopa promjene

Izvor: DEP procjena

Platni bilans Bosne i Hercegovine

Podaci iz platnog bilansa Bosne i Hercegovine ukazuju da su u protekloj 2022. godini zabilježena nepovoljna kretanja u vanjskotrgovinskoj razmjeni i platnom bilansu zemlje, koja su uglavnom nastala kao posljedica sukoba u Ukrajini i globalnog rasta cijena hrane i energenata.

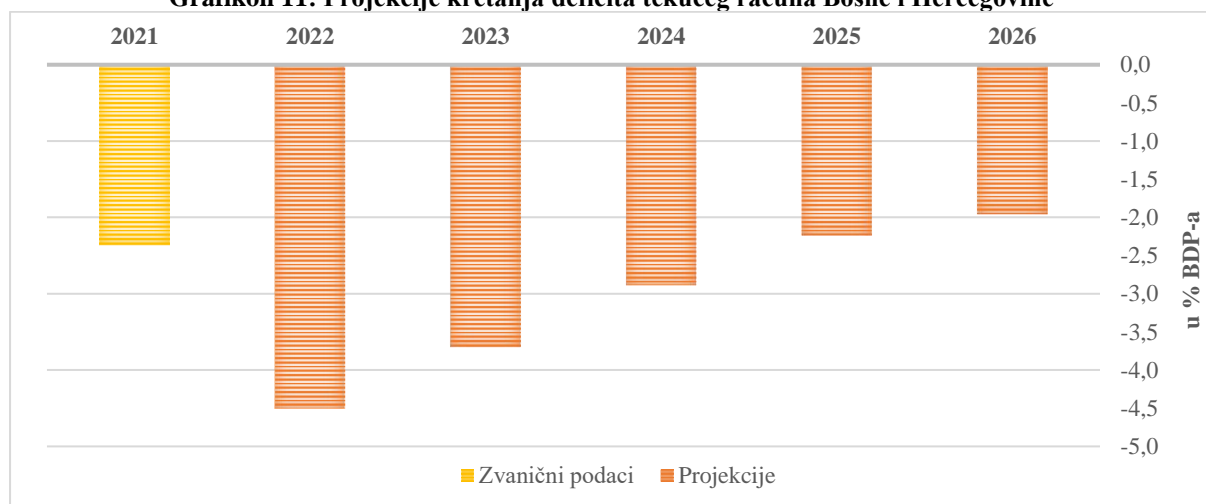
Prema zvaničnim podacima CBBiH za 2022.godinu deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio je 2 milijarde KM (odnosno 4,5% BDP-a) i veći je za 1,1 milijardu KM u odnosu na prethodnu godinu.

Rast nominalnog uvoza roba i usluga u posmatranom periodu iznosio je 32,4% (g/g) dok je istovremeno nominalni izvoz roba i usluga porastao za 30,1% (g/g).

Tekući neto prilivi iz inostranstva su (zahvaljujući rastu prilivima novca iz inostranstva od 13,3% g/g i simboličnom rastu od 1% g/g odliva novca u inostranstvo) u 2022. godini veći za 738 miliona KM (rast od 20,2% g/g).

Doznake građana iz inostranstva su u posmatranoj godini zabilježili značajniji rast i veće su za 536 miliona KM, odnosno za 17,6% g/g.

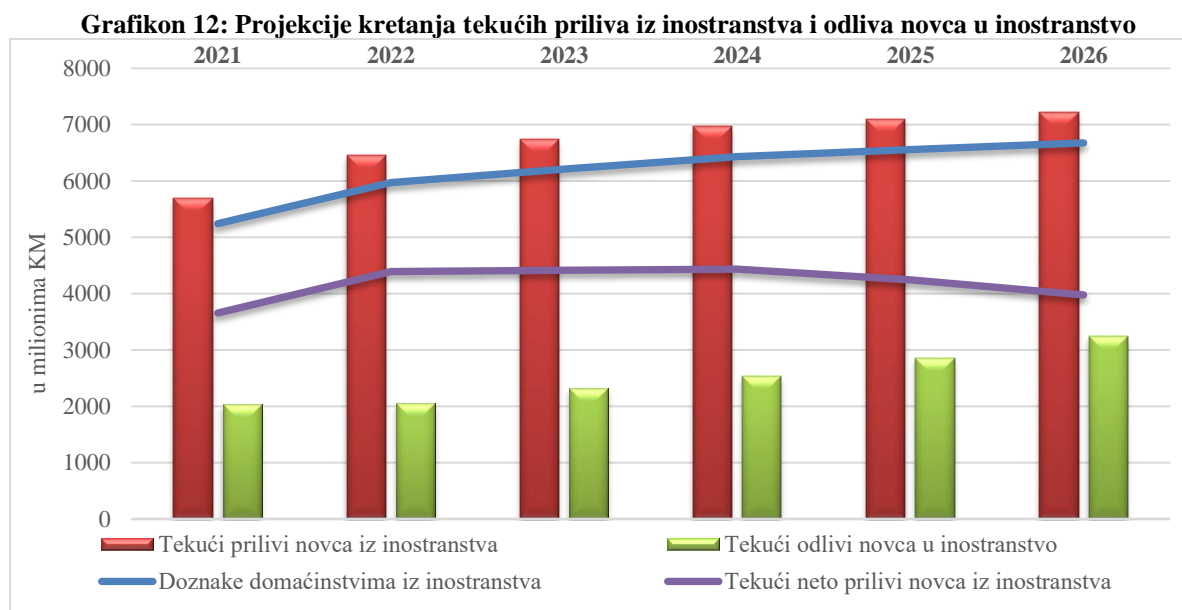
Grafikon 11: Projekcije kretanja deficita tekućeg računa Bosne i Hercegovine

Izvor: CBBiH i projekcije DEP-a

Pretpostavke za platni bilans 2023 - 2026.

Na bazi projekcija DEP-a u 2023. godini bi se moglo očekivati nominalno smanjenje vanjskotrgovinskog deficita od 4,9% (uz rast stope uvoza od 6,1% te rasta izvoza 9,4%). U periodu 2024.-2026. godina mogao bi se očekivati nominalno smanjenje vanjskotrgovinskog deficita u intervalu od 4,7-7,8%, kao rezultat porasta stope uvoza (7,1-8,5%) i rasta stope izvoza (10,2-11,3%). Kao udio u BDP-u deficit tekućeg računa, za 2023. godinu, prema projekcijama DEP-a iznosio bi oko 3,7%, dok bi se u narednim godinama deficit tekućeg računa kretao u rasponu od 2-2,9% BDP-a. Očekuje se da bi se tekući neto prilivi iz inostranstva, u periodu 2023.-2026. godina, mogli kretati u rasponu od 8% do 9,3% BDP-a.

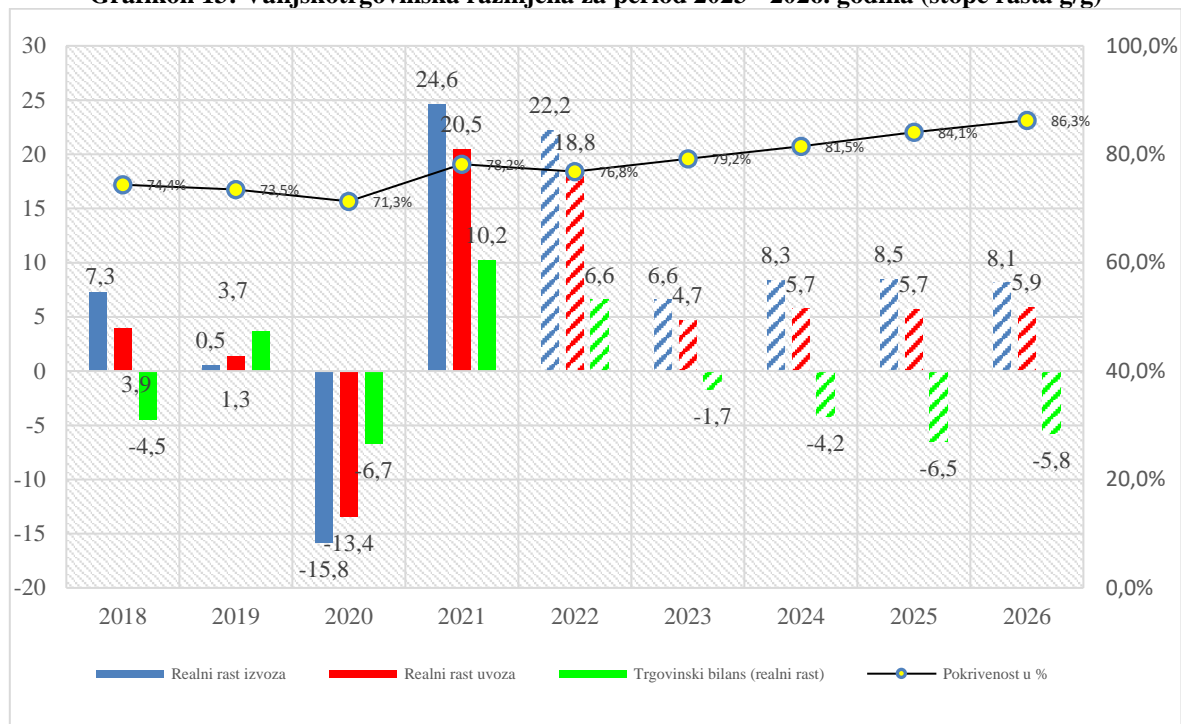
Kod izvora finansiranja deficita tekućeg računa može se očekivati da će, kao i do sada, deficit tekućeg računa i dalje biti finansiran prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (trgovinske kredite, direktne strane investicije te kroz eventualna nova zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu).

Vanjskotrgovinska razmjena u Bosni i Hercegovini u 2022. godini

Bosna i Hercegovina posljednje 2 godine bilježi relativno dobre rezultate kada je u pitanju vanjskotrgovinska robna razmjena sa svijetom. Stabilizacija ekonomskih prilika u glavnim vanjskotrgovinskim partnerima, post-pandemijiski ekonomski oporavak i rast izvoznih i uvoznih cijena omogućili su kontinuiran rast vanjskotrgovinske robne razmjene.

Trenutno raspoloživi statistički podaci o vanjskotrgovinskoj robnoj razmjeni za 2022. godine ukazuju da je trend rasta nastavljen, obzirom da je obim vanjskotrgovinske razmjene povećan za 1/3 (10,7 milijardi KM) u odnosu na prethodnu godinu. Ovo povećanje robne razmjene posljedica je istovremenog rasta kako izvozne tražnje u glavnim trgovinskim partnerima, kako i domaće tražnje usljed povećanja privatne potrošnje i investicija.

Pregled kretanja vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini sa projekcijama kretanja iste prikazan je na grafikonu ispod.

Grafikon 13: Vanjskotrgovinska razmjena za period 2023 - 2026. godina (stope rasta g/g)

Izvor: BHAS i projekcije DEP-a BiH za period 2023 - 2026. godina

Projekcija kretanja vanjskotrgovinske razmjene za period 2023 - 2026. godina

Prema trenutno raspoloživim projekcijama u zemljama EU se u 2023. godini očekuje se nešto niža stopa ekonomskog rasta od 0,8%, što je posljedica sukoba u Ukrajini, energetske krize, rastuće inflacije i u konačnici slabljenja ekonomskog rasta.¹⁴ U skladu sa ovim kretanjima i pretpostavkama DEP-a iz osnovnog scenarija za 2023. godinu je da se u Bosni i Hercegovini može očekivati nastavak trenda rasta u vanjskotrgovinskoj razmjeni ali sa nešto nižim stopama rasta u odnosu na prethodnu godinu.

Naime, prema projekcijama DEP-a za 2023. godinu u Bosni i Hercegovini se očekuje rast ukupnog izvoza od 6,6% u realnom smislu nošen rastom izvoza roba sa očekivanom stopom rasta od 7,1%, dok je očekivani rast izvoza usluga oko 5%. Međutim, trend rasta svjetskih cijena zasigurno će tokom 2023. godine imati utjecaj na kretanje bosanskohercegovačkog izvoza. S druge strane, obzirom da je Bosna i Hercegovina prilično uvozno zavisna ekonomija u 2023. godini se može očekivati i realni rast ukupnog uvoza od oko 5%, pri čemu je očekivani rast uvoza roba 4,9% a rast uvoza usluga 0,4%.

Kretanje privredne aktivnosti u eksternom okruženju (svjetske cijene i ekonomski rast u EU) u srednjoročnom periodu zasigurno će predstavljati glavnu determinantu kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini. Samo pod pretpostavkom poboljšanja privredne aktivnosti i saniranja novonastalih globalnih ekonomskih izazova sa kojima se suočava svjetska ekonomija moguće je očekivati i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini. Dakle, u slučaju da navedene okolnosti budu prevaziđene, projekcija DEP-a je da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2024.-2026. godina moglo očekivati realno povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 8,3% u 2024., 8,3%

¹⁴ U procesu projiciranja ekonomskih kretanja u vanjskom okruženju (izvozne tražnje) korišteni su raspoloživi podaci DG ECFIN-a „European Economic Forecasts“ Winter 2023 iz februara 2023. godine.

u 2025 i 8,1% u 2026. godini u realnom smislu respektivno. Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. U prilog ovim očekivanjima idu i projekcije povećanja uvoza u EU tokom navedenog perioda. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati u povećanjem uvoza u Bosnu i Hercegovinu.

Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvozne i trebale bi se kretati od 5,7% u 2024. godini, 5,7% u 2025. godini, i 5,9% u 2026. godini. Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem zastupljenosti izvoza u BDP-u na oko 57%, dok bi ukupni izvoz (robe +usluge) iznosio oko 66% zaključno sa 2026. godinom. Rezultat ovakvih trendova kretanja izvoza i uvoza bilo bi postepena stabilizacija ukupnog vanjskotrgovinskog deficita na oko 10% BDP-a, uz blago pozitivan doprinos ekonomskom rastu od 0,5 p.p. na godišnjem nivou i poboljšane pokrivenosti uvoza izvozom od preko 85% zaključno sa 2026. godinom.

Strana direktna ulaganja u 2022. godini

Izbijanje sukoba u Ukrajini u 2022. godini dovodi do posljedične ekonomske krize uz ubrzani rast inflacije što se neminovno negativno odrazilo i na tokove stranih direktnih ulaganja (u daljem tekstu SDU). Prema izvještaju UNCTAD-a (World Investment Report 2022) nakon što SDU u prvom kvartalu 2022. godine dostigla 515 mlrd. USD dolazi do naglog pada od 31% u drugom kvartalu (u odnosu na prvi sa dostignutih 357 mlrd.USD).

U drugoj polovini 2022. godine dolazi do prevladavanja prvobitnog šoka, poboljšanja u linijama snabdjevanja energentima i drugim rudama. Nažalost ovi pozitivni trendovi su praćeni posljedičnim ubrzanjem inflatornih kretanja što je donekle usporilo globalni ekonomski oporavak.. Slično kretanje je zabilježeno i u Bosni i Hercegovini. U prva tri kvartala dolazi do opadanja SDU (u donosu na isti period u prošloj godini) da bi tek u četvrtom kvartalu došlo do značajnijeg ulaganja. Time su ukupna SDU u 2022.godini dostigla 1,2 mlrd. KM (neto finansijska pasiva) što predstavlja oko 2,7% BDP. Od značajnijih, interesantnih ulaganja potrebno je spomenuti početak realizacije projekta od strane firme Adriatics Metals u Varešu na iskopavanju polimetala kao i dolazak trgovačkog lanca Lidl.

Projekcije ulaganja 2023 - 2026. godina

Na ekonomski rast u svijetu na početku 2023. godine pozitivno je djelovala činjenica da su cijene energenata i posebno nafte počele značajnije da padaju. Tako je u januaru zabilježen pad cijena od 4% g/g a u februaru od 14% g/g. Kao odgovor na sve brži rast inflacije centralne banke vodećih zemalja u svijetu su bile prisiljene da povećaju referentne kamatne stope¹⁵ što se odrazilo na usporavanja ekonomskih parametara i rasta berzanskih indeksa na svjetskim berzama. Na osnovu prethodno navedenog, procjena je da bi SDU u 2023. godini ostvarila nešto manje ulaganja nego u prethodnoj godini sa 1,8% učešće u BDP.

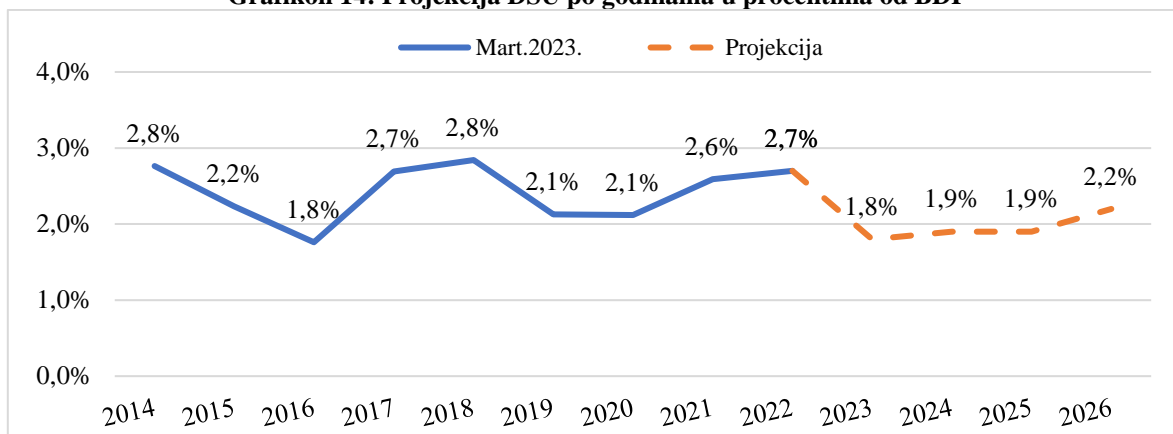
U Bosni i Hercegovini, već započeta velika infrastrukturna ulaganja će se nastaviti što će donijeti i značajna finansijska sredstva i u narednom periodu. (autoput Banja Luka-Prijedor¹⁶, a potpisan je i ugovor o izgradnji puta Brčko-Bijeljina¹⁷ i aerodrom Trebinje).

¹⁵ <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ecb.mp230316~aad5249f30.en.htm>

¹⁶ <http://www.autoputevirs.com/aprs/Doc.aspx?cat=5&subcat=24&id=24&lang=cir&txt=295>, potpisan ugovor o koncesiji sa kineskom kompanijom „China Shadong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd.

¹⁷ <https://autoputevirs.com/2023/02/23>

Grafikon 14: Projekcija DSU po godinama u procentima od BDP

Izvor: BHAS, CBBiH i DEP procjena

Trenutni svjetski ekološki trend prelaska na obnovljive izvore energije čine ovu oblast ulaganja interesantnom i u našoj zemlji. Izgledno je ulaganje Republike Srbije u hidroenergetski projekat HES Gornja Drina¹⁸ u okviru kojega bi se od predviđene tri hidroelektrane prvo gradila HE Buk Bijela¹⁹ (vrijednost 200 mil. EUR). Već je počela gradnja vjetroelektrane Ivovik²⁰ od strane kineskog koncesionara a gradiće se i solarna elektrana SE Bileća²¹ od strane privatne firme ETF. Tu su još solarna elektrana Nevesinje²² te solarne elektrane u Trebinju²³.

Potrebno je istaći da je Bosna i Hercegovina potpisnica Zelene agende²⁴ za Zapadni Balkan što otvara mogućnost povlačenja sredstava iz evropskih predpristupnih fondova. Takođe, pozitivno će se manifestovati i činjenica da je početkom februara 2023. godine agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard & Poor's potvrdila Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B“ i izmijenila izgled sa „stabilne“ na „pozitivne“.

Time bi SDU u narednim godinama postepeno počela oporavljati te bi u prosjeku dostizala oko 1,9% BDP (u 2024. godini i 2025. godini bi se kretala oko 1,9% te u 2026. godini oko 2,2% BDP).

Rizici - Evidentan rizik od daljnje eskalacije sukoba u Ukrajini uz zaoštavanje sankcija, te potpuni prekid linija snabdijevanja gasom, naftom i ostalih sirovina uzrokovalo bi nove cjenovne šokove i ubrzalo inflatorna kretanja. Ovo bi svakako onemogućilo nove investicione projekte, usporilo ili dovelo do prekida u ulaganje u postojeće kako u regionu tako i Bosni i Hercegovini. Daljnjom eskalacijom bi naročito bila pogođeno ulaganje u naftnu i plinsku industriju koja je većinski vezana za ruske kompanije. Produženje trajanja sankcija od strane Energetske zajednice također bi učinilo Bosnu i Hercegovinu manje atraktivnom destinacijom. Usložnjavanje sigurnosnih i političkih prilika u zemlji (kašnjenje u formiranje svih nivoa vlasti) dodatno bi se negativno odrazilo tako da ulaganja u narodnom periodu ne bi prelazila 2% učešća u BDP-u.

¹⁸ <https://www.srbija.gov.rs/vest/497512/srbija-od-2014-godine-ulozila-u-rs-59-miliona-evra.php>

¹⁹ <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/media/aktuelnosti/Pages/11.zajednickasjednica.aspx>

²⁰ <http://www.fipa.gov.ba/novosti/aktivnosti/default.aspx?id=15383&langTag=en-US>

²¹ <http://www.eft-sebileca.net/index.php/se-bileca>

²² <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mper/media/vijesti/Pages/SENevesinje.aspx>

²³ <https://energetika.ba/u-trebinju-planirana-gradnja-najvece-solarne-elektrane-na-balkanu/>

²⁴ <https://europa.ba/wp-content/uploads/2020/11/Green-Agenda-Factsheet-2020.pdf>

LISTA SKRAĆENICA:

ARS	– Anketa o radnoj snazi	OR	– Obavezne rezerve
BATX	– Bosnian Traded Index	PB	– Platni bilans
BD	– Brčko Distrikt	PDV	– Porez na dodanu vrijednost
BDP	– Bruto domaći proizvod	PIF	– Privatizacijski investicijski fond
BDV	– Bruto dodana vrijednost	PJI	– Program javnih investicija
BHAS	– Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine	RS	– Republika Srpska
BIFX	– Indeks bosanskih investicijskih fondova	SASE	– Sarajevska berza
BiH	– Bosna i Hercegovina	SASX-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 najboljih kompanija listiranih na Sarajevskoj berzi
BLSE	– Banjalučka berza	SB	– Svjetska banka
CAR	– Capital Adequacy ratio – Neto kapital prema ukupnim ponderisanim rizicima	SEE	– Jugoistočna Evropa
CBBiH	– Centralna banka Bosne i Hercegovine	SIPA	– Državna agencija za istrage i zaštitu
CEFTA	– Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini	SMTK	– Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
CPI	– Indeks potrošačkih cijena	SOR	– Srednjoročni okvir rashoda
DOB	– Dokument okvirnog budžeta	SRS	– Srednjoročna razvojna strategija
DSU	– Direktna strana ulaganja	SSP	– Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
EBRD	– Evropska banka za obnovu i razvoj	SST	– Sporazum o slobodnoj trgovini
EC	– Evropska komisija	SVF	– Statistika vladinih finansija
EKS	– Efektivna kamatna stopa	UIO	– Uprava za indirektno oporezivanje BiH
ERS-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 kompanija iz sistema Elektroprivrede RS	USAID	– Agencija Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj
EU	– Evropska unija	P1	– prva polovina godine
FBiH	– Federacija Bosne i Hercegovine	P2	– druga polovina godine
FIRS	– Indeks investicijskih fondova RS	K1	– prvi kvartal godine
FISIM	– Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene	K2	– drugi kvartal godine
JR UIO	– Jedinstveni račun Uprave za indirektno oporezivanje	K3	– treći kvartal godine
KM	– Konvertibilna marka (međunarodni standard ISO 4217)	K4	– treći kvartal godine
MMF	– Međunarodni monetarni fond	M0	– Rezervni novac
MVTEO	– Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa	M1	– Transakcijski novac
NPL	– Non performing Loans – nekvalitetni krediti	M2	– Novac u širem smislu
OMA	– Odjel za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje	QM	– Kvazi novac
		mKM	– milioni KM
		g /g	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na isti period prethodne godine
		m/m	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na prethodni mjesec tekuće godine

Na osnovu člana 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 30/03, 42/03, 81/06, 94/07 i 24/08), člana 54. stava (1) tačke b) i člana 56. Poslovnika o radu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 22/03) Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na _____. sjednici, održanoj _____ godine, donijelo je

ZAKLJUČAK

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je dokument *Informacija o perspektivama za Bosnu i Hercegovinu 2023-2026. godine.*

broj: _____ od _____ godine.

Broj: _____, _____ godina.
S a r a j e v o

M. P.

Predsjedavajuća
Vijeća ministara Bosne i Hercegovine
Borjana Krišto

Na temelju članka 17. Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 30/03, 42/03, 81/06, 94/07 i 24/08), članka 54. stavka (1) točke b) i članka 56. Poslovnika o radu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 22/03) Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na _____ . sjednici, održanoj _____ godine, donijelo je

ZAKLJUČAK

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo je dokument *Informacija o perspektivama za Bosnu i Hercegovinu 2023-2026. godine.*

broj: _____ od _____ . godine.

Broj: _____ , _____ . godina.

S a r a j e v o

M. P.

Predsjedateljica
Vijeća ministara Bosne i Hercegovine
Borjana Krišto

На основу члана 17. Закона о Савјету министара Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 30/03, 42/03, 81/06, 94/07 и 24/08), члана 54. става (1) тачке б) и члана 56. Пословника о раду Савјета министара Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 22/03) Савјет министара Босне и Херцеговине на _____ сједници, одржаној _____ године, донио је
(број сједнице) (датум сједнице)

ЗАКЉУЧАК

Савјет министара Босне и Херцеговине усвојио је документ *Информација о перспективама за Босну и Херцеговину 2023-2026. година.*

број: _____ од _____ . године.

Број: _____ , _____ . година.
С а р а ј е в о

М. П. Предсједавајућа
Савјета министара Босне и Херцеговине
Борјана Кришто